

Critic's Point

11ες Έλληνικές Μουσικές Γιορτές (2015)

Άρχη: Κουϊντέτο Πνευστών «Αΐολος»·

[... και ένα δυσοίωνα ύστερόγραφο γενικοτέρου ενδιαφέροντος.]

16/2015.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΕΝΔΕΚΑ ΣΥΝΑΠΤΑ ΕΤΗ κύλισαν ἀπὸ τὸ 2005, ὅταν γεννήθηκαν οἱ Ἑλληνικές Μουσικές Γιορτές (EMΓ) θεσμὸς ἐνιαύσιος, ἀνεκτίμητος καὶ μονάκριβος, προκύψας ἐκ τοῦ μηδενὸς χάρις στὴν ἀκατάβλητη θέληση τοῦ ἱεραπόστολου τῆς Ἐντεχνης Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ἀρχιμουσικοῦ Βύρωνα Φιδετζῆ. Καὶ ὄντως θυμίζει ἱεραποστολὴ πού ἐπιβιώνει, θεία βουλήσει, ὅπως θὰ παραδέχονταν ἀκόμη καὶ ἄθεοι, ἐν μέσῳ ὅχι ἀπλῶς πανάγριας τροπικῆς ζούγκλας ἀλλὰ σωστοῦ Τζουράσικ Πάρκ μὲ διαχρονικῶς ἀπηνέστατο διώκτη τὸ ἑλληνικὸ ντοβλέτι καὶ τὸ ἐγχώριο μουσικὸ κατεστημένο, ὀνόματα δὲ λέμε, οἰκογένειες καὶ ὑπολήψεις δὲ θίγουμε. Πῶς νὰ θίξεις ἄλλωστε ὑπολήψεις μηδέποτε ὑπάρξασες; Ὅσο γιὰ τὸν ὑπούλο, σὰν ἀνακόντα διώκτη ἔχει διαστάσεις ὅχι 5, ἀλλὰ τοῦλάχιστον 12 μέτρων καὶ βάρος 7 τόννων, ὅπως ὁ προϊστορικὸς Tyrannosaurus Rex... Ἄς εἶναι: τὸ κουράγιο ὅσων ἀγαποῦμε τὴν Ἐντεχνη Ἑλληνικὴ Μουσικὴ (EEM), μὲ πρῶτο τὸν προσφιλέστατο Βύρωνα, δὲν εἶναι ἀπλῶς πολλαπλάσιο τῶν μεγεθῶν αὐτῶν, εἶναι ΑΝΕ-ΕΑΝΤΛΗΤΟ.

Συρροὴ ἀντίξων συγκυριῶν μοῦ πρωτογνώρισε τὸ ἤδη δετὲς κουϊντέτο ξυλίνων (ἀγγλικά: woodwind quintet) Αἶολος μόλις κατὰ τὴν ἐναρκτήριον συναυλία τῶν EMΓ 2015 : ἰδρύθηκε στὴν Ἀθήνα, ἀνοίξη 2008. Τὸ ἀποτελοῦν (μὲ τὴ σειρά προγράμματος) : Βαγγέλης Σταθουλόπουλος—φλάουτο, Γιάννης Τσελίκας—ῥμποε, Ἄγγελος Πολίτης—κλαρινέτο, Σπύρος Κάκος—κόρνο καὶ Γιώργος Φαρούγγιας—

φαγκότο. Προσωπικά θα πρότασσα τοῦ κόρνου τὸ φαγκότο, ἐπειδὴ τὸ κόρνο διακρίνεται ὡς τὸ μόνο χάλκινο σὲ ἓνα σύνολο ποῦ ἀποκαλεῖται καὶ *κουϊντέτο ξυλίνων*...

Ἄπὸ τὰ πρῶτα μέτρα μὲ ἀπογείωσεν ἰδεώδους *συμπνοίας* συγχρονισμός, πλαστικότητα ρυθμικοῦ σφρίγγους, ὠραιότατες μείξεις πέντε ἠχοχρωμάτων τέλεια διακριτῶν ἀλλὰ μὲ λάμψην ἀπαλή, καὶ εὐελιξία σὲ κάθε γραφή. Ἐν βραχιολογία: σύνολο δεξιτεχνῶν, ὑψηλῶν διεθνῶν προδιαγραφῶν... Τὸ πρόγραμμα, στὸ σύνολό του τέλεια ἐκτελεσμένο, ἔτοιμο γιὰ ἠχογράφηση ἀποτελοῦσαν ἔργα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιγονικά τῆς καλομοιρικῆς Ἐθνικῆς Σχολῆς. Τὸ μεγαλύτερο μέρος του χαρακτηρίζεν ἀδικαίωτη καὶ μπαγιάτικη ἐμμονὴ σὲ ἓνα φολκλόρ, τόσο «ἑλληνικὸ» ποῦ τὰ γνωρίσματά του (τριημιτόνιο, 7μερεῖς καὶ 5μερεῖς ρυθμοὶ) ἀπαντοῦν σὲ μιὰν εὐρύτατη περιοχὴ, ἀπὸ τὴν Ἀλβανία ὡς τὸ Ἀζερμπαϊτζάν καὶ τὴν Ἀρμενία: ἐκεῖ σὲ ἔντεχνη σύνθεση ἄκουσα ἄρμενικὸ τραγοῦδι σχεδὸν ὀλοΐδιο (διέφερε κατὰ ἓνα μόνο φθόγγο!) μὲ τὸ *Νὰ μοῦ τὸ πάρεις ὕπνε μου !!!* Θεωρῶ πιά πὼς τὸ φολκλόρ συχνότατα λειτουργεῖ ὡς στραγγάλη κάθε συνθετικῆς προσωπικότητος —ἐκτὸς ἂν μιλοῦμε γιὰ Μπάρτοκ, Ριάδη ἢ Γιάννη Κωνσταντινίδη. Ὅπωςδὴποτε, δίχως ὑποτίμηση τῶν ὑπολοίπων, ζωηρότερες ἐντυπώσεις μοῦ ἄφησαν τὰ ἔργα Πονηρίδη καὶ Μακρῆ.

1. ΠΟΝΗΡΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ (1892-1982): «Κουϊντέτο Πνευστῶν» (sic· 1963), τρία μέρη. Ὅσα ἔργα γνωρίζω ἀπὸ τὴν πλουσιότατη παραγωγὴ καλοκάγαθου πρεσβύτη, ἀδιαλείπτως παρόντος σὲ κάθε συναυλία σύγχρονης μουσικῆς, χωρίζονται σὲ δύο περιόδους α) Γενικῶς καὶ κάπως ἀορίστως Ἐθνικῆς Σχολῆς ὡς τὸ 1960 περίπου· β) ἀτονικά ἀλλὰ παραδοσιακῆς ρυθμικῆς, μετὰ τὸ 1960. Κανένα δὲ θὰ χαρακτηρίζοταν μεγαλόπνοο, ὥστόσο ὅλα ἀκούγονταν εὐχάριστα ὡς τὴ στιγμὴ ποῦ ὁ λόγος μακρηγοροῦσε καὶ ἡ μορφή θύμιζε κακορραμμένο κοστοῦμι. Τὸ ὡς ἄνω ἔργο του εἶναι ἴσως τὸ ὠραιότερο ὅσων γνωρίζω: γραμμμένο σὲ ἄρμονικῶς (μᾶλλον συνηχητικῶς) συνεπέστατη ἀτονικότητα, καὶ σὲ παραδοσιακῆ, «σωματικῆ» ρυθμικῆ, λακωνικὸ καὶ μορφολογικὰ κομψό. I. *Maestoso*: ἓνα ἐμβληματικὸ (;) διάστημα ἡμιτονίου κυκλοφοροῦν σὲ ὅλο τὸ ἔργο, καὶ μετὰ ἓνα ρυθμικὸ σχῆμα ἔντονα ὑπομνηστικὸ τῶν πρώτων μέτρων τοῦ Κοντσέρτου ἀρ. 4, σολ μείζ., γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα τοῦ

Μπετόβεν. II. *Allegro moderato*, ταχύτερο μέτρο 4/4 (;), μετά από μερικά αργότερα μέτρα. Τò ἐμβληματικό ἡμιτόνιο, ἀπάγει σὲ ἔρρυθμη ἀτονική πολυφωνία. III. *Andante-Allegro*. «Δίπτυχο» (;) ὅπου τὸ ἐνδιαφέρον κορυφώνουν ὠραῖο σόλο κόρνου, παρεστιγμένες ρυθμικές ἀξίες καὶ χυμώδεις διάφωνες συνηγήσεις.

2. ΚΑΝΑΣ (τονισμός: Κανᾶς), ΜΠΑΜΠΗΣ: (γ. 1952): «Σερενάτα», ἔργο 29, γιὰ κουϊντέτο πνευστῶν (1997). Πέντε μέρη, τουρισμός μέσω φολκλόρ: ἀπὸ τὴν Ἠπειρο στὸ Μυστρά, ὁ συνθέτης ἐλλιμενίζεται (μέρη 4 καὶ 5) στὸν Πειραιᾶ, εὐτυχῶς ὄχι στὰ ἀνοικονόμητα Παιδιά του. Πάντα εὐγενική νεοκλασσικίζουσα γραφή, μὲ τὸ φολκλόρ ὡς ὑπόμνηση τοπίων. Χαριέστατο τὸ μέρος III. Ἰντερλούδιο & Παβάνα (Μυστράς) *Molto Lento*.

3. ΜΑΚΡΗΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ (1930-2005): «Κουϊντέτο Πνευστῶν» (1995). Ἄνθρωπος πὺ ξέρει νὰ γράφει χάρη σὲ ξένη παιδεία βάρους. Ἐδῶ τὸ φολκλόρ δὲ γίνεται αὐτοσκοπός, παραμένει πινελλιὰ σὲ σύλληψη προσωπική: χαρήκαμε ἔξυπνα ἀπροσδόκητες διαφοροποιήσεις φωνῶν, πυκνοτήτων, ἡχοχρωμάτων, κάποια συναρπαστικὰ ρυθμικὰ tutti, ἓνα εἶδος ἰσοκρατήματός τους μὲ τρίλλιες. Νὰ γνωρίσουμε καλλίτερα τὸ Μακρῆ!

4. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΤΑΚΗΣ (1946-2009): «Ἠπειρώτικο Χρονικό» (Ὀκτ. 2004-2 Μαρτ. 2005!). I. Μνήμες ξενιτεμένου. II. Στὰ βόρεια. III. Βασιλικὴ προστάζει. IV. Ἀθάνατο Πωγῶνι. 1000% προβλέψιμο, δὲ μᾶς δυσaréστησε. Πάντως μεῖζον ἔργο τοῦ ἀλησμόνητου Καλογερόπουλου παραμένει τὸ 7τομο Λεξικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς.

5. ΚΥΔΩΝΙΑΤΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (1908-1996): «Κουϊντέτο γιὰ ξύλινα πνευστὰ καὶ πιάνο» (1989). Ἀδύνατον νὰ βρεῖ καλλίτερο συνήγορο ἀπὸ τὸν πιανίστα Γιώργο Κωνσταντίνου, ἡ σύλληψη αὐτή, ἀπὸ τίς στερνές ἐνός δασκάλου, ἤδη 81 ἐτῶν. Συναρπαστικὸ φάσμα διάφωνων συνηγήσεων πάνω σὲ φολκλορικὰ ἀκούσματα. Μέρος I. Ἐντυπώσεις καλομελετημένου «κανόνος», μὲ μιὰν ἐκπληκτικὴ κατιοῦσα κλίμακα κατὰ τόνους, πὺ ξετυλίγεται μὲ «ἀντιφωνήσεις». Μέρος II. Κωνσταντινίδειας λεπτότητας πλὴν χυμωδέστατο ἀρμονικὰ περίβλημα τοῦ φολκλόρ. Μέρος III. Δυστυχῶς ὑλικὸ κυσοφοροῦν ἀριστούργημα κατέληξε σὲ ὀχληρὴ μακρογορία. («Παρνασσός», 24.4.2015).

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ: Ύστερα από φιλικότατη συνάντηση με τὸ συνθέτη κ. ΦΙΛΙΠΠΟ ΤΣΑΛΑΧΟΥΡΗ, τὸν ὁποῖο, τονίζω ὅτι πάντα θεωρῶ «σταθερὰν ἀξία», εἶχαμε μιὰ διεξοδική καὶ, πιστεύω, ἀμοιβαίως κατατοπιστικὴ συζήτηση γιὰ τὸν ἴδιο ἀλλὰ καὶ τὴν ὄπερά του Ἰούλιος Καίσαρας (παγκό-σμια πρώτη: Μέγαρο Μουσικῆς, 11.3.2015), με ἀφορμὴ τῆ σχετικῆ κριτικῆ μου, ἀρ. 12/2015, ἀναρτηθεῖσα στὸ *Critic's Point*, Σάβ. 4 Ἀπρ. 2015): ἔτσι πληροφόρηθηκα ὅτι ἡ ὄπερα κάθε ἄλλο παρὰ πρόσφατο ἔργο του ἦταν, ἀφοῦ βρισκόταν στὶς ἐκκρεμότητες τοῦ Μεγάρου ἀπὸ τὸ 2011. Ύστερα ἀπὸ συνεννόηση με τὸν τότε διευθυντὴ τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν, μακαρίτη Ἄρη Γαρουφαλῆ (1942-2013), πρότεινε μάλιστα τὴ συμμετοχὴ σπουδαστῶν τοῦ ἰδρύματος, ὥστε νὰ μειωθοῦν οἱ δαπάνες διδασκαλίας. Ἔτσι ἐγκρίθηκε ἀπὸ δύο ἀναμφισβητήτως καὶ ἀδιαβλήτως ἐπαΐοντες τῆς μουσικῆς, τὸν ἀπελθόντα, ἀρχιμουσικὸ Νίκο Τσοῦγλο καὶ τὸ διάδοχό του καλλιτεχνικὸ διευθυντὴ Γιώργο Κουρουπό. Ὅτι ὄντως τὸ συνέλαβε γιὰ δύο ξεχωριστὲς ἡχητικὲς «ὄντότητες», ἃς ποῦμε, κάθε μία τόσο πλούσια σὲ ἡχητικὲς δυνατότητες ὅσο καὶ μία μεγάλη συμφωνικὴ ὀρχήστρα: σύνολο κρουστῶν καὶ ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο, πράγματι ἔχοντας κατὰ νοῦν τὸ Μέγαρο, ἀλλὰ πολὺ πρὶν ἔλθει σὲ ἐπαφὴ μαζί του. Ἡ διδασκαλία ἀναβλήθηκε...δὶς καὶ νὰ πῶς φθάσαμε στὸ 2015! Μέσα μηδενικά: σκηνικά καὶ κοστουμια στοίχισαν μόλις 2000 € καὶ τὴν ὑλικὴν ἔνδεια καταβλήθηκαν ὑπεράνθρωπες προσπάθειες σὲ χρόνον (ὀλόκληρα 12ωρα) δοκιμῶν. Ὄντως, ὅπως μάντεψα, τὴ διεύθυνση φωνῶν -ὀρχήστρας, ἀνέλαβε ὁ κ. Τσαλαχούρης. Ἄκρως καὶ ἰδίως γενικότερον ἐνδιαφέροντα ὅλα αὐτὰ. Ἐπὶ πλέον, δυσοίωνα,δυστυχῶς γιὰ τὸ μέλλον καὶ τῆς μουσικῆς: ὁ πολιτισμὸς ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερο ἴσως θῦμα τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, πράγμα πού δὲν ἀντιλαμβάνονται τὰ προκατασκευασμένα (καὶ πὲ πόσην ἐπιμέλεια...) πλήθη ἀπολιτίστων Ἑλλήνων...
